

ORCID 0000-0002-6157-1566

ПИВОВАР Андрій

*кандидат наук з фізичного виховання
і спорту, доцент кафедри ТМФВіС,
Університет Григорія Сковороди
в Переяславі,
м. Переяслав
e-mail: doocent30@gmail.com*

СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Анотація

Актуальність. Фізична культура набуває актуального значення як засобів оптимізації режиму життя, збереження та підвищення працездатності студента впродовж всього навчання у закладі вищої освіти. Разом з тим, засобами фізичної культури забезпечується як загальна, так і спеціальна фізична підготовка студента відповідно до обраної майбутньої професії. Здатність педагога орієнтуватись в сучасному інформаційному забезпеченні, вміти займатись самоосвітою, вести активний пошук та застосовувати на практиці нові знання – є основними складовими, що будуть формувати професійну майстерність педагога галузі фізичної культури.

Мета дослідження – визначити провідні фактори формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури у закладі вищої освіти.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз, синтез та узагальнення даних науково-методичної літератури щодо формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури у закладі вищої освіти.

Результати роботи та висновки. Діяльність викладача фізичного виховання полягає не лише у викладанні дисципліни «фізичне виховання», але й організації фізкультурно-спортивної діяльності студентів в позаурочний час. Професійна майстерність викладача забезпечується певним обсягом знань, умінь та навичок.

Викладач фізичного виховання повинен знати зміст традиційних та інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту, володіти формами, методами і принципами організації навчально-виховного процесу, знати медико-біологічні та психолого-педагогічні аспекти у галузі фізичної культури і спорту.

Викладач фізичного виховання повинен володіти певними вміннями, а саме: планувати, організовувати і проводити заняття з використанням як традиційних так і інноваційних технологій; застосовувати на заняттях сучасні засоби і методи фізичного виховання.

Ключові слова: професійна майстерність, фізичне виховання, викладацька діяльність.

Abstract

Introduction. Physical culture is gaining importance as a means of optimizing lifestyle, maintaining and improving the efficiency of the student throughout his studies in higher education. At the same time, the means of physical culture provide both general and special physical training of the student in accordance with the chosen future profession. The teacher's ability to navigate in modern information support, to be able to engage in self-education, to actively search and apply new knowledge in practice – are the main components that will form the professional skills of a physical education teacher.

Objective – to determine the leading factors in the formation of professional skills of a physical education teacher in a higher education institution.

Methods. Theoretical analysis, synthesis and generalization of data of scientific and methodical literature on the formation of professional skills of a teacher of physical culture in a higher education institution.

Outcomes and conclusions. The activity of a physical education teacher is not only to teach the discipline "physical education", but also the organization of physical culture and sports activities of students in extracurricular activities. The professional skills of a teacher are provided by a certain amount of knowledge, skills and abilities.

Physical education teacher must know the content of traditional and innovative technologies in the field of physical culture and sports, have the forms, methods and principles of educational process, know medical, biological and psychological and pedagogical aspects in the field of physical culture and sports.

A physical education teacher must have certain skills. Be able to plan, organize and conduct classes using both traditional and innovative technologies. Be able to use modern tools and methods of physical education in the classroom.

Key words: professional skills, physical education, teaching.

Постановка проблеми. Сучасні підходи до формування професійної майстерності педагога в галузі фізичної культури передбачують реалізацію певної системи цінностей. Важливе місце у формуванні професійної майстерності займає процес оволодіння знаннями, уміннями та навичками, проте не завжди це може забезпечити відмінний результат освітнього процесу. Здатність педагога орієнтуватись в сучасному інформаційному забезпеченні, вміти займатись самоосвітою, вести активний пошук та застосовувати на практиці нові знання – є основними складовими, що будуть формувати професійну майстерність педагога галузі фізичної культури. Сучасному педагогу галузі фізичної культури повинні бути притаманні такі риси як креативність мислення, динамізм, мобільність [7, 8, 14].

Модернізація освіти в Україні вимагає підготовки високо професійних кадрів. Інтеграція національної освіти в європейський простір, зокрема підвищення вимог до фахівців на ринку праці, зумовлюють пошук нових технологій формування професійної майстерності фахівців галузі фізичної культури, які будуть спрямовані на підвищення їх кваліфікації, професійної компетентності, конкурентної спроможності.

Таким чином, формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури, який буде відповідати сучасним орієнтирам є досить складним і відповідальним завданням [4, 5, 12].

Слід зазначити, що високі вимоги до професійних якостей фахівця галузі фізичної культури визначаються тим, що в процесі педагогічної діяльності розвиваються не лише його фізичні якості, а й формується його особистість [8, 11].

Загальновідомим є той факт, що використання різноманітних форм фізичного виховання у закладі вищої освіти підкреслюють багатогранну роль фізичного виховання у навчально-виховному процесі студентів. Розвиток технічного прогресу та науки, поява нових інформаційних ресурсів спонукають студента до більш інтенсивної та напруженої роботи.

В свою чергу, фізична культура набуває актуального значення як засобів оптимізації режиму життя, збереження та підвищення працездатності студента впродовж всього навчання у закладі вищої освіти. Разом з тим, засобами фізичної культури забезпечується як загальна, так і спеціальна фізична підготовка студента відповідно до обраної майбутньої професії. Тому формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури як фахівця, що організовує фізкультурно-спортивну роботу студента, формує його здоров'язбережувальний світогляд потребує детального вивчення [1, 7, 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відмічає О. Шевяков зі співавторами (2016), вітчизняними вченими були проведені дослідження концептуальних засад професійної підготовки майбутніх фахівців. Питання оптимізації професійної підготовки фахівців сфери фізичної культури і спорту було предметом дослідження М. Герцик, О. Вацеби [3], Е. Вільчковського [2], О. Куца [5], Б. Шияна [13], та ін.

Деякими українськими вченими (О. Корносенко, 2009; В. Мартиненко, 2006; Л. Суценко, 2003) були проведені дослідження окремих аспектів професійної підготовки майбутніх фахівців у контексті особистісно-орієнтованої освіти.

Проаналізувавши розвиток сучасного суспільства в розрізі інформатизації та попиту ринку праці дослідники С. Сисоева та Т. Поясок (2005) стверджують, що сучасним фахівцям необхідно постійно оновлювати свої знання, поглиблювати їх, оновлювати систему неперервної освіти, яка є засобом професійного та особистісного розвитку людини і спонукає її до творчого потенціалу [10].

Мета статті – визначити провідні фактори формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури у закладі вищої освіти.

Методи дослідження – теоретичний аналіз, синтез та узагальнення даних науково-методичної літератури щодо формування професійної майстерності педагога галузі фізичної культури у закладі вищої освіти.

Результати дослідження. В першу чергу необхідно визначити місце викладача фізичного виховання на його професійній ниві. Відмітимо, що це фахівець у галузі фізичної культури, в основу функцій якого покладено організацію та здійснення навчально-виховної роботи зі студентами закладу вищої освіти. Слід зауважити, що робота педагога галузі фізичної культури має суттєві відмінності в порівнянні з педагогами інших спеціальностей. В першу чергу відмінність у місці проведення занять. Викладач фізичного виховання проводить заняття не в навчальному кабінеті, а на свіжому повітрі чи спортивному залі або спеціально обладнаному спортивному майданчику. В процесі викладацької діяльності викладач фізичного виховання використовує нестандартне обладнання та інвентар, що в свою чергу вимагає від нього певних знань та умінь.

Також слід зазначити, що викладач фізичного виховання повинен мати хорошу фізичну підготовку, оскільки специфіка його роботи вимагає не тільки передачу студенту теоретичних знань, але й покази вправ, наявність певних професійних навичок під час проведення практичних занять (надання страховки, досконале володіння технікою виконання вправ).

Також слід зауважити, що викладач фізичного виховання окрім хорошої фізичної підготовки повинен мати навички з різних видів спорту та рухової активності, яка передбачена не лише державною програмою, а й сучасними вимогами та інтересами підростаючого покоління до різноманітних видів рухової активності.

У професійній діяльності викладача фізичного виховання у закладі вищої освіти значущу роль відіграє і мовленнєвий компонент. Це, в свою чергу, вимагає від викладача хорошого тону голосових зв'язок. Для ефективного проведення заняття викладач повинен володіти «командним» голосом. Але слід зазначити, що сильний голос педагога не є запорукою його успіху. Голос викладача може бути лише інструментом для його викладацької діяльності, а запорукою успіху є вміння ним користуватися. Викладач повинен вміти змінювати тон для того, щоб створити певний емоційний фон на занятті. При цьому будуть вирішені різні завдання.

Специфіка роботи педагога передбачає багатогранність його функцій. Викладач фізичного виховання повинен володіти не лише великим обсягом знань (знати та вміти використовувати низку засобів фізичного виховання, зокрема фізичні вправи, оздоровчі сили природи, гігієнічні фактори), але й володіти організаторськими здібностями. Перед ним постає багато організаційних завдань. Він повинен вміти організовувати роботу спортивних секцій, тренування команд з різних видів спорту. Також діяльність викладача фізичного виховання закладу вищої освіти включає планування та організацію фізкультурно-спортивних заходів.

Різнманітність розділів навчальної програми та складність умов проведення практичних занять спричиняють високе емоційне та фізичне навантаження на викладача. Перед ним постає завдання контролю за достатньою руховою активністю студентів. Педагогу доводиться постійно вести спостереження за правильністю виконання завдань з метою запобігання виникнення травм та перевантаження; раціонального використання часу, враховуючи погодні умови та місце проведення занять; контроль за діяльністю студентів, які виконують завдання в різних частинах спортивного майданчику чи спортивного залу, або які працюють на різних спортивних тренажерах, тощо.

Викладач фізичного виховання повинен вміло та вчасно організовувати страховку під час виконання фізичних вправ, вміти добирати інвентар та обладнання, які будуть відповідати поставленим завданням заняття без ризику для життя та здоров'я студентів; вміти організовувати заняття з багаточисленними групами, організовуючи одночасну роботу студентів на занятті.

Окрім знань з теорії та методики фізичного виховання, викладач повинен мати ґрунтовні знання з анатомії, фізіології, біохімії, психології, оскільки однією з складових його викладацької діяльності є тренерська робота. Він повинен вміти підібрати фізичне навантаження з урахуванням індивідуального рівня розвитку студентів, стану їх здоров'я, особливостей як психофізичного розвитку, так і рівня фізичної підготовленості.

Висновки. Діяльність викладача фізичного виховання у закладі вищої освіти полягає не лише у викладанні дисципліни «фізичне виховання», але й організації фізкультурно-спортивної діяльності студентів в позаурочний час. Професійна майстерність викладача забезпечується певним обсягом знань, умінь та навичок.

Викладач фізичного виховання повинен знати зміст традиційних та інноваційних технологій у галузі фізичної культури і спорту, володіти формами, методами і принципами організації навчально-виховного процесу, знати медико-біологічні та психолого-педагогічні аспекти у галузі фізичної культури і спорту.

Крім того, важливою складовою викладацької діяльності є здатність до її здійснення, тобто: вміння планувати, організовувати і проводити заняття з використанням як традиційних так і інноваційних технологій; вміння застосовувати на заняттях сучасні засоби і методи фізичного виховання, які будуть відповідати змісту інноваційних технологій; вміння організовувати діяльність студентів на заняттях з фізичного виховання, дотримуючись правил техніки безпеки, удосконалювати рухові якості студентів в процесі фізичного виховання, зміцнювати їх здоров'я, організовувати процес фізичного виховання в позаурочний час, здійснювати різні види контролю в процесі фізичного виховання.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають в пошуку шляхів формування та удосконалення професійної майстерності викладача фізичного виховання закладу вищої освіти, удосконаленні форм та методів навчально-виховного процесу студентів.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Література

1. Аніскевич С.В. Особливості професійної підготовки викладачів фізичного виховання в Україні. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. 2016. №1. С. 141-146.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2004. 428 с.
3. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання та спорт» : навч. посіб. Львів : Українські технології, 2002. 232 с.
4. Корносенко О. Освітньо-педагогічна технологія професійної підготовки фахівців фізичної культури. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2009. № 2. С. 67-72.
5. Куц О., Лапичак І. Нові технології та моделювання підготовки вчителів фізичної культури. *Молода спортивна наука України* : Вип. 6 : Т. 2. Львів : Українські технології, 2002. С. 539–541.
6. Мартиненко В.В. Проблеми неперервної професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту. *Педагогіка, психологія та мед.-біол. пробл. фіз. виховання і спорту*. 2006. № 3. С. 55-58.
7. Міхеєнко О.І. Теоретичні і методичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій : дис. ... д-ра пед. Наук : 13.00.04. Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 491 с.
8. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. посіб. К.:Олімп. л-ра, 2015. 184 с.
9. Пивовар А.А. Чинники формування інноваційних технологій оздоровлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова*. Серія № 15. Київ : Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. Вип. 5К(134) 21. С. 233-236.
10. Сисоєва С.О., Поясок Т.Б. Психологія та педагогіка: Підручник для студентів вищ. навч. закладів непедагогічного профілю традиційної та дистанційної форм навчання. К.: Міленіум, 2005. С. 223–227.
11. Суцєнко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : дис. доктора пед. наук : 13.00.04 / К., 2003. 649 с.
12. Шевяков О., Славська Я., Алфьоров О. Фахівець з фізичної культури: психолого-педагогічні характеристики. *Спортивний вісник Придніпров'я*. 2016. №3. С. 248-252.
13. Шиян Б.М., Омеляненко І.О. Теорія і методика фізичного виховання школярів : навч. посіб. : в 2 ч. Ч. 2. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 304 с.
14. Déirdre Ní Chróinín, Tim Fletcher & Mary O'Sullivan. Pedagogical principles of learning to teach meaningful physical education. *Pedagogical principles of learning to teach meaningful physical education, Physical Education and Sport Pedagogy*, 23:2, 117-133, DOI: 10.1080/17408989.2017.1342789.

References

1. Aniskevych S.V. Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky vykladachiv fizychnoho vykhovannia v Ukraini. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia*. 2016. №1. S.141-146.
2. Vilchkovskiy E.S., Kurok O.I. Teoriia ta metodyka fizychnoho vykhovannia ditei doshkilnoho viku : navch. posib. Sumy : Universytetska knyha, 2004. 428 s.
3. Hertsyk M.S. Vatsება O.M. Vstup do spetsialnostei haluzi «Fizyчне vykhovannia ta sport» : navch. posib. Lviv : Ukrainski tekhnolohii, 2002. 232 s.
4. Kornosenko O. Osvitno-pedahohichna tekhnolohiia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv fizychnoi kultury. Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy. 2009. № 2. S. 67-72.
5. Kuts O., Lapychak. I. Novi tekhnolohii ta modeliuвання pidhotovky vchyteliv fizychnoi kultury. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy* : Vyp. 6 : T. 2. Lviv : Ukrainski tekhnolohii, 2002. S. 539–541.
6. Martynenko V.V. Problemy neperervnoi profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia i sportu. *Pedahohika, psykholohiia ta med.-biol. probl. fiz. vykhovannia i sportu*. 2006. № 3. S. 55-58.
7. Mikheienko O.I. Teoretychni i metodychni osnovy profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv zi zdorovia liudyny do zastosuvannia zdoroviazmitsniuvalnykh tekhnolohii : dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.04. Kharkivskiy nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody. Kharkiv, 2016. 491 s.
8. Petrovska T.V. Maisternist sportyvnoho pedahoha: navch. posib. K.:Olimp. l-ра, 2015. 184 s.
9. Pyvovar A.A. Chynnyky formuvannia innovatsiinykh tekhnolohii ozdorovlennia. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova*. Serii № 15. Kyiv : Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2021. Vyp. 5K(134) 21. S. 233-236.
10. Sysoieva S.O., Poiasok T.B. Psykholohiia ta pedahohika: Pidruchnyk dlia studentiv vyshch. navch. zakladiv nepedahohichnoho profilu tradytsiinoi ta dystantsiinoi form navchannia. K.: Milenium, 2005. S. 223–227.

11. Sushchenko L.P. Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv fizychnoho vykhovannia ta sportu u vyshchyykh navchalnykh zakladakh : dys. doktora ped. nauk : 13.00.04 / K., 2003. 649 s.
12. Sheviakov O., Slavska Ya., Alforov O. Fakhivets z fizychnoi kultury: psykhologo-pedahohichni kharakterystyky. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2016. №3. S. 248-252.
13. Shyian B.M., Omelianenko I.O. Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia shkolariv : navch. posib. : v 2 ch. Ch. 2. Ternopil : Navchalna knyha Bohdan, 2012. 304 s.